

ISSN 0207 – 6543

2019

6+

Нюр

*Бар къадарда халкъым, журтум, тилим да,
Батмай турур бу дуняда кюнюм да.*

ЗУМАКЪУЛЛАНЫ Танзиля

Бизни Танзиля

СУРАТДА (солдан онгга):
Зумакъулланы Танзиля (ортада),
Сабанчыланы Арипа, журналны
суратчысы Акъкъызланы Имара

Нюрлю сабийле! Сиз барыгызда иги таныгъан Малкъарны жарыкъ жулдузу Зумакъулланы Танзиляны бюгюн туугъан кюнюдю.

Бюгюн бек ариу алгышла Танзилягъа айтыладыла.

Танзиля ма сизнича сабий заманында башлагъан эди назму жазып, жыр этип. Жети къарындашны жангыз эгечи Танзилягъа юй жумушну кёбюрек этерге да тюшгенди. Анасы бла бирге бахча ишлегенди, ханс да артханды, жер да къазгъанды, ийнек да саугъанды. Эсине кёп кере тюшеди абаданла, от тыпырны тегерегине олтуруп, сабийлеге бурунгу хапарланы, жомакъланы айтычулары. Жыр айтып, эжиу этип башласала уа, сагъатла бла жырлачулары. Гитче Танзилячыкъны чакъырып къатларына, ариу ауазын багъалай, анга да жыр айтдырып... Алай да келеди эсинге – бурун таулу тиширыуну назму тизгинлерин окъугъанла кёпмю болур эдиле деп...

Танзиля жазгъан назмуларын адамлагъа окъуй, аланы кеси жазгъанын жашырып да кёп тургъанды. Сабийлей кеч-

гюнчюлюкге тюшюп, узакъ Азияда халкъ сынагъанны сынагъанды, къыйын-тынч кюнде да халкъы бла бирге болгъанды.

Биринчи назмулары да анда чыкъгъандыла. Мен школда окъугъанымда, Танзиляны назмуларын анама окъургъа суюючю эдим. Анам а Танзиляны Къыргъызстандан окъуна таныгъанын кёп кере айтханды.

«Къызым, Танзиля, анасына болуша, бала бахчагъа – сабий садха алай айтычу эдиле – келип да кёп ишлегенди. Асыры ариудан, кёзюне къарагъанлай туруучу эдик. Аны къой да, назмучу къызгъа кёзлери къарап, кёп субай жаш да келиучю эди ары. Аны бет нюрю, биз бери къайытып, кёп жыл озгъандан сора да – жууукълары Юсюпланы Жюнюсю юйюне келиучю эди да, анда кёргенме – ма алайлай, жарыкълай къалгъанды. Лашкутачыла, Танзиляны келгенин эшитип, аны кёрючююн Жюнюслагъа аз бармагъандыла».

Анам Танзиляны жаш чагъын эсгерип башласа, башха хапаргъа кечери келмеучюдю.

Бюгюнлюкде Зумакъулланы Танзиля, республикабызны халкъ поэти, Россейни Максим Горький атлы Къырал саугъасыны лауреаты, дунягъа белгили жазыучула бла бирге айтылады.

Сабийле, Танзиляча фахмулу адамлары болгъан алай кёп халкъ жокъду. Фахмулу, закий адамла халкъны сыйыдыла, акъылы-эсидиле. Ол жаны бла айтханда, биз насыплы халкъбыз.

Да, бошдан болмаз халкъда – иги къуум бла жангы туугъан ариу таулу къызчыкълагъа Танзиля деп атаргъа сойгенлери да, Танзиляча ариу бол деп!

Танзиляча акъыллы бол деп!

Танзиляча эгеч бол деп!

Танзиляча сыйлы бол деп!

Танзиляча, миллетинге кертичи бол деп!

САБАНЧЫЛАНЫ Арипа,
журналны баш редактору

Фахмуну кючю

Къулийланы Къайсын, Чабдарланы Борис, Кучукланы Магомет, Танзиля, Эфендиланы Салих, Чингиз Айтматов, Сергей Михалков.

Танзиля татлы, ачы сёзню айтыр-
гъа да бирча устады. Поэт ачы сёзден
къоркъургъа керек туююлдо – адамны
жашауу дайым да, кюн сайын да тат-
лы болуп турмайды. Дунияда къууанч,
ырахатлыкъ, насып болгъанлары ки-
бик, ёлюм, къыйынлыкъ, бушуу, жар-
сыу, ауруу, къартлыкъ да бардыла.
Поэзия уа жашауну керти ёню, кюзгю-
сю да болургъа керекди. Аны жалгъан
сёз айтыргъа эркинлиги жокъду, халкъ-
ны ишин, кишилигин, тынчлыгъын,
къыйынлыгъын, байрамын, жияуун,
ётген тарыхын да бирча тюз, жалгъан-
сыз кёргюзтюрге борчлуду.

Алайсыз бир тилде да тынч
поэзия болмаз. Танзиляны назму-
лары керти жазылгъан чыгъармала-
дыла, магъаналары тюздю, теренди.
Жашауну сыйдамлап, ачыгъа тат-
лы демей, акъгъа – акъ, къарагъа

къара дейди. Аны назмулары алай
жазылгъанлары себепли, окъуучу-
ланы кеслерине ийнандырадыла.
Ол къууанчны поэтге фахмуну кючю
бергенди.

Зумакъулланы Танзиляны шёндю
хайт деген заманыды, усталыгъыны
бишген кезиуюдю. Бизни бек фахму-
лу поэтлерибизден бири болургъа
аны къолундан келгенин барыбыз да
кёрдюк. Фахмусуна, сёзюню кючю-
не, усталыгъына да ийнандыкъ. Ол
аны кесине да, бизге да къууанчлы
затды. Танзиля мындан ары да кёп
ахшы китап жазарына, литература-
бызгъа кёп игилик этерине барыбыз
да ийнанабыз. Мен бу сёзлени Тан-
зиляны бек фахмуну адамгъа, бек иги
поэтлерибизден бирине санагъаным
себепли жазгъанма.

КЪУЛИ Къайсын

КЁЗ-СЁЗ ЖАШЛАРЫ ТАНЗИЛЯНЫ

«Поэтлиени кёз жашларын кёрлюк
 тюлсюз,
аланы сёз жашларын кёрлюксюз
 жангыз.
Кимге Кёкден, кимге Ташдан,
 поэтге уа Сёзден
къарайдыла Ай бла жулдуз».

Минг шукурла, махтаула ол Кёкдегиге – бу сейир дунияны кёргюзтгени ючюн, бизге ТАНГзиля атлы къанатлы шайырны бергени ючюн да. Биз – ёллюк жанла – Кёкге, жерге да къарай, Танзиляны жарыкъдан толлу ёллюксюз тизгинлерин къайтарабыз:

Бу дунияда керти къонакъ эсем да,
Къонакъбайда мычымай унутуллукъ,
Бу дунияда жаун тамычы эсем да,
Жерге тюшюп, мычымайын жутуллукъ,
Не ахшыды бу дунияны кёргеним,
Ачый, жияй, къууана да билгеним!

Бу дунияда къар хапучукъ эсем да,
Жерге тюшюп, бирде эрип кетерик,
Бу дунияда яшил чёпчюк эсем да,
Саргъалгъынчы, чалгъы ауузу жетерик,
Не ашхыды бу дунияны кёргеним!
Ачылыгъын, татлылыгъын билгеним!

Кёрдю эсе бу чууакъ кёкню кёзюм,
Суу шууулдау эшитди эсе къулагъым,
Бир инсан ачитмады эсе сёзюм,
Ачысам да, манга эриген этмегиз.
Аз жашауда не насыплыед дегиз.
Алай, ёлсем, жияу этмей кетмегиз!

Эригиз сиз, кёзлерим жумулгъанда,
Жияуларын, кюлюлерин къойгъанда,
Жер, кёк мени кёрюлерин къойгъанда,
Ачыу, къууанч бериулерин къойгъанда,
Жиягъыз сиз ол кюнде, манга эрип,
Кезиу бирде сизге да келирин кёрюп.

Сёз жашлары Танзиляны бизни кёллюбюзге тамчы-тамчы тамадыла, **къатып** тургъан жюрегибизни жумушатадыла, адамлыкъ сезимлерибизни кьозгъайдыла. Аллай бир кёзюуде туугъан болур эди бу **ыразылыкъ** сёзюм да Танзилягъа:

Танг, жыла... къууаннгандан.

Танг, жия,

Танг, зия:

Зумақьулланы Танзиля,
Жумақьулланы Танзиля,
Джумақьулланы Тангзиля
кёз жашлары бла,
сёз жашлары бла,
бир нарт сабийнича,
жууундургъанды сени,
кечени къара букъусундан
къутхаргъанды сени,
атдыргъанды сени,
жарытханды сени.

Махтау анга –
жырлай билип, жырлагъаннга.

Билал ЛАЙПАН, Норвегия

Танзиля къарындашлары Ахмат, Борис, Асхат бла.

Бурун заманда жерни башында,
Белгили болуп хар кимге,
Санауладан энчи айырып,
Сый бергендиле жетиге.

Сен а жашайса бизни ёмюрде,
Бирде – шахарчы, бир – элчи.
Тауну, тюзню да бирча суратлай,
Жети къарнашны эгечи.

Жети къарнашны эгечи

Къаллай кюнде да халкъ бла бирге,
Насып излемей сен энчи,
Жюрегинги да чирахтан этип,
Жети къарнашны эгечи.

Мен айтмасам да, махтау юсюнде
Поззияны эммечи.
Минги Таугъа да къонуучанд назмунг,
Жети къарнашны эгечи.

Эки тилде да окъуйбуз сени,
Керек тюл тилманч-келечи.
Сен – малкъар халкъны жаннган
джулдузу,
Сау Къарачайны эгечи!

ХУБИЙЛАНЫ Магомет,
Къарачай

Биз бек багъалагъан назмучу

Танзиляны бек иги назмулары – халкъны озгъан заманлада бушуулу къадарыны юсюндендиле, бюгюнню кюнню юсюнден жырладыла, келир заманны юсюнден ийнарладыла. Ма аны себепли Къабарты-Малкъарны халкъ поэти деген сыйлы ат анга биттеу да халкъны жүрек ыразылыгъы бла берилгенди десек, жангыллыкъ туюлюбюз.

Былтыр «Художественная литература» деген китап басмада Танзиляны «Сайламала» деген китабы чыкъгъанды. Ол уллу китапды. Къалынлыгъы бла угъай – магъанасы бла, теренлиги бла.

Мен Танзиляны юсюнден суйюп жазама. Аны адамлыгъын, фахмусун билеме да – андан. Бизни уллу къыра-лыбызда тюрлю-тюрлю тилледе жазгъан поэтле кёпдюле. Аланы арасында Танзиля да болгъаны нечик игиди!

Арменияда Капутикяны юсюнден – «бизни Сильва», Узбекистанда – «бизни Зульфийа» дегенча, биз да, Къабарты-Малкъарны къудуретли жеринде туууп ёсгенле: «Бизни Танзиля!» – деп, ёхтем айтыргъа боллукъбуз.

Инна КАШЕЖЕВА,
Москва ш.

КЪАЯДА ГЮЛ

Биринчиси, бек башы – Зумакъулланы Танзиля къарачай-малкъар миллетни бек уллу, бек фахмулу, (сыйлы да!) шайырларындан-назмучуларындан бириди (кёресиз, не жангы, не керти айтама десенг да, санга дери айтылгъан сёз къатланады!). Танзиляны назмуларын окъуп, «угъай, ол алай туююлдю» дерик не хазна табылыр, поэзиядан керти да ангылаулары болгъан адамлада! Анга ишексизме.

Махтау, махтау анга – ол акъылманнга, Керексиз сёзню ичде тыялгъаннга!

– Керексиз сёзню ичинде тыяргъа кюрешебиз, болсада, бюгюн айтылмагъан, тамбла айтыллыкъды.

Ызындан айтмай, кёзюне айтхан иги туююлмюдю – ол айтханынга да, сени кесинге да? Огъесе – экисинедамы къыйынды?..

Танзиляны ызындан айтырымы, кёзюнде айтама, десем да, ким кимни ызындан айтырын да Аллах биледи, болсада...

Жаш заманындан окъуна башлап, Танзилягъа ёхтем болургъа сылтау бек кёп эди. Не сейир-аламат, бузулмагъанды, ёхтем болмагъанды.

Сабийлигинде жашау эркетмегени, уллу юйюрге ёсгени, къыйын жылланы ичи бла келгени, кёчгюнчюлюк ачылыгъын башы бла сынагъаны, – ма ол тукъум затла къоярыкъ туююл эдиле бузулама, ёхтем болама десе да.

Туура, аллай бир шарты зат бар эсе да, ол аны къылыгъында, халында, сёзюнде чырт та эспенмейди! Акъылдан, фахмудан кем адамда ол тукъум зат олсагъат кёзге урунуп къалыучуду. Танзиляда уа, айтама да, иш этип излесенг да, ол гынттылыкъны жугъун да табаллыкъ туююлсе, не себепден десенг, ол тукъум зат аны къанында жокъду. Ол шарт окъуна тамамды анга уллу хурмет бла къарар-

гъа! Бираз оспарыракъ, ёхтемирек болса да айып туююл эди дерсе, даражасына, этген ишине кёре, – ол да жокъду!

Танзиля таулу къызыны, таулу эгечни, таулу ананы, туура, таулу юй бийчени да дейик – жүрек байлыгъын, ариу, таза сезимин жыргъа, назмугъа эшип, дунягъа алай ачыкъ этгенди: энди ол адамланы – таулу къызыны, таулу эгечни, таулу ананы, таулу юй бийчени – сыйламазлыкъ, алагъа хурмет-намыс этмезлик игиликни ангылагъан бир адам да къалмазча! Танзиля таулу тиширыугъа уллу махтаула салып угъай, кеси жүрегин сёз бла, жыр, назму бла ачып билдиргенинде болгъанды алай!

«Эр киши поэзиябыз» таулу тиширыуну не бек махтап кюрешген эсе да, ол Танзиля билдиргенни билдиралмагъанды.

Дагъыда къошарым, алгъын бирле Танзилягъа кёзбаугъа айтылгъан сёз (ол а бар эди) жашауда керти болуп къалырча, ол алай жашагъанды, алай ишлегенди. Биреуню кёзбауун кертиге бургъанды, аны бла уа ол кёзбаучуну башын да айыпдан къутхаргъанды.

Дагъыда: жаш заманында окъуна сынып къалыргъа, эзилрге, жыр-назму жазгъан угъай да, къагъытха къара тарталмазча, жүрек сырын айталмазча болуп къалыргъа да ол кёрген, ол сынагъан жашауда сылтау бек кёп эди – сынмагъанды, ма ол «ёхтем» деген сёз Танзиляны къадарында былайда туурагъа чыгъады, ёз жерин табады.

Хоу, ёхтемди! Ма анда да кёрюнеди таулу тиширыуну сыфаты.

Жырчы Акат айтханча, «чагъа, жете келгенлей, таш жерде терекчик къуругъанча, къуу жерде кырдык саргъалгъанча, саргъалып, хууерилип» къалыргъа боллукъ эди – жашау кюйсюзлюгюне бет буруп сюелмесе, артыкълыкъгъа, зулмугъа дертин тёзюмю, чыдамы бла

Табакъсойланы Мухтар, Бепайланы Муталип, Танзиля, Бабаланы Ибрагим, Бегийланы Абдуллах.

жетдирмесе. Да ишексиз хорлагъанды жашау кыйынлыгъын, «къаяда гюл» болуп чакъгъанды. Эслегиз Танзиляны эсине ол гюл сыфат – кечпюнчюлюкден къутулгъанлай чыкъгъан биринчи китабына «Къаяда гюлле» деп атарча, эсине неден келгенин! Акат да, кечпюнчюлюкню юсюнден айта туруп, «таш жерде» деп бошдан айтмагъанын. Ала бир бирин танымай, билмей жазгъандыла алай. Болсада, экисини сабийлик къадарларын да «таш жер» бирикдиреди. Таш жерде ёлюп къалмагъанлары.

«Къаяда гюлле»! Халкъыбызны сыфатыча ангылашынган жаз тил! Ачыкъ айталмагъанын айтханды! Кеси да бир гюл эди, таш юсюнде ёсалгъан...

Уллу назмучуду! Тынч жумуш туююлдю Уллулукъну жюрютген.

Уллудан халкъ да уллу умут этеди.

Ол умутха тийишли бола билмеклиг а аллай адамгъа уллу борчду. Уллулукъ – миллетни жарсыуун айтыргъа эркинлик, айтыр амал да береди. Алай амалы, эркинлиги болуп тургъанлай, аны шарт айталмагъан а – уллулукъдан кесин кем этеди.

Танзиля айтырын (айтмазын да) айтхан да болур, болсада энтта халкъы сакълап тургъан сёз барды Танзиляда.

Ол сёз айтылмаса – жашау да, уллулукъ да иги толмай къаллыкъчады.

Жашау – ёрге толсун, башы бла,
артыгъы бла!

Махтау, махтау анга, ол акъылманнга –
Миллет сёзюн айталгъаннга – анга!!!

Артдан къошарым.

Танзиляны фахмусу совет жыллада чирчикленип айныгъанды. Бюгюн а, власть да кетип, дуня тюрленгенде, ёзгергенмиди аны поэзия бахчасы? Алгъынча шатыкмыды кёгети? Хому? Да сора Танзиля кёзбаусуз керти затланы жазгъанды.

Дуня тюрленгенде – поэзия
тюрленмегенди.

Уллу кырал оюлгъанда – поэзиясы
оюлмай къалалгъанды.

Керти фахмуну уа андан да бил!

Андан кючлю не зат бла сынаяллыкъса
поэтни?!

Абдуллах БЕГИЙ улу

КЯЗИМ БЛА УШАКЪ

Бу дуняда кыйын, тынч да жашадым.
Эшта, Кязим, бираз санга ушадым.
Сен уртлагъан ачы суудан уртладым,
Ата журтда ёлгенлеге сукъландым.

Мен да жандым ол сен жаннган отлада,
Жиляуубуз бошалмагъан журтлада.
Тюймесем да, сен туюгенча, темирле,
Мени артыкъ аямалла ёмюрле.

Бир кётюре, бир ачыта, чёкдюре,
Жашатдыла, бирде саулай ёлтюре.
Чыгъанакъла бутларымы къаната,
Къаты ёмюрню итлерине талата.

Тыш жерлени ташларында туююлдюм,
Ачлыкъ кысып, жерни тырнай, ийилдим.
Мен, таш кирик, болдум тилсиз, сангырау.
Ёлгеннге да, саугъа да этдим жилау.

Шукур, энди бу затладан къутулдум,
Ата журтну ташларында олтурдум,
Олтургъанча патчахны тахтасына,
Жангы ата журтуму тау-ташына.

Тау суууна мен жутланып къапландым,
Таукел болуп, бийиклеге атландым.
Кеч, Кязим, сенсиз, саулай къайтдым.
Сен айтырыкъ сёзленидамы айтдым?—

Сёзюм мени болмаз суна биркюнлюк,
Этер суна таулу халкъгъа ёкюллюк.
Бир къауумла анга да сёз тапдыла,
Сёзлерим а боранлада чакъдыла.

2

Болдум, Кязим, Стамбулда, Арабда,
Римде да, Парижде да къонакъда.
Кёп кыралла, шахарла да

кыдырдым,
Махтау салыр не ишлени тындырдым?

Айтып-айтмаз кёп китапла окъудум,
Кремльде кенгешледе олтурдум.
Жашау, окъуу кёп жангылыкъ ачдыла,
Жолларыма гюллени да чачдыла.

Акъылманла сёзюме эс бурдула,
Уллу залла, туруп, къарс да урдула.
Махтау сала, майдалла да такъдыла.
Мени сыйлай, тёрлеге да тартдыла.

Излемедим кенгде алтын къала да,
Болуп турдум таулу тиширыу, тау ана да.
Шукур, затха терилмедим, алданмадым,
Махталмазны махтап, махтау алмадым...

НАЗМУЧУ ТАУЛУ КЪЫЗЛА

Бизни таулада болмагъанды дейле
Тиширыу назмучу манга деричи.
Биз билгенликден, туумагъанды
дейле

Тауда жашау башланганлы беричи...
Къабыл кёрмейме мен ол
айтханларын.

Билеме, жырларын жүрекде кёмюп,
Тау къабырлада сансыз жатханларын
Назмучу къызла, мен туугъунчу ёлюп.
Ала туугъандыла жашаргъа мында,
Ахшы, осал адетге да сыйынып.
Жашаудачамы туралла къабырда,
Айтыр сёзлери тамакъда тыйылып?!
Алагъа буюрулду, эркин солумай,
Тынгылагъанлайын ёлюп кетерге.
Ненча ахшы мурат, башы ачылмай,
Кёмюлген болур ала бла кёрге?
Аланы тиллерин заман сыйырды,
Къулакъларын да битеди ол къаты.
Да ол къызланы жүреклери болду
Хар бирини да жазарыкъ къагъыты.
Ма ала жангыз да чыгъаргъандыла
Кёз жилямукъларын, тизгинле этип,
Жаш бетлерине ызлыкъл салгъандыла
Ол жилямукълары, жүрекден ётюп.
Да мен а бюгюн сёз айтала эсем,
Аны ючюн манга не махтау керек?
Аланы сёзлерин зор заман бёлдю,
Манга уа сёлеш деп, заман сёз берди.
Таулу назмучу къызла, ёнюгюзню
Мангамы къоюп кетдигиз хатыргъа?
Сиз айталмагъан жүрек сёзюгюзню
Салалырмамы да тизгин сатыргъа?

ЗУМАКЪУЛЛАНЫ Танзиля

Кавказны бек жарыкъ жулдузу

Бизде, Орта Азияда, назму жазгъан тиширыуланы араларында эм жарыкъ жулдуз Зульфия эсе, Кавказны аллай жулдузу уа Танзиляды.

Тюрк тилде жазгъан назмучуланы ичинде бек игилеринден бири – Танзиля эгечим, – сени бу къууанч кюнюнг бла жюрегими теренинден алгъышлайма. Жазыу ишинг жангы къууанчла келтирсин.

Чингиз АЙТМАТОВ,
СССР-ни Ленинчи, РФ-ни да
Къырал саугъаларыны
лауреаты, Брюссель.

НАЗМУНУ КЪЫЙНАМАГЪАН ШАЙЫР

Танзиляны поэзиясы кеп ауазлыды, макъамлыды. Сезимни, илхам учууну тазалыгы бла кертилиги къозгъамагъан затха поэт алданмайды. Алгъа сёз, суратлау бояу излеп, «назмуну къыйнамайды».

Танзиляны поэзиясы кел этдирген, эс тапдыргъан поэзияды. Болсада бир-бирледе кюйсюзлюк, бушуу огъурлулукъну онглап къойгъанын да жашырмайды.

Чыгъармачылыкъ иш жазыучуну кеп тюрлю ышанлары бла байламлыды – сёз усталыкъ, тил байлыкъ, илхам къолайлыкъ, билим теренлик дегенча.

Алай нени да башы, орта агъачы фикирди, суратлау оюмну тирилигиди. Ала тутхучлу болмасала, жазыучуну сёз сайлауда жютюлюгю, рифма, гыл-

лыу къурауда усталыгы муратына жетдирмейдиле. Сыйдамланып жонулгъан тизгинле сыйдам къангала кибикдиле, поэзия уа чакъгъан терекди, жашил бутакъды.

Поэзияны алтыны – оюмду... Ким не десе да, поэзия – ол сагъыш эте билмекликди.

Чынтты, фахмулу жазыучу сёз сайлауда, сыйдамлыкъгъа алданып, аны ызындан бармайды – суратлауачыкълау мадарла, рифма, гыллыу да сагъышны ызындан барадыла. Зумакъулланы Танзиляны поэзиясыны энчилиги аны бла байламлыды. Ол поэтни жоругъуду.

ТОЛГЪУРЛАНЫ Зейтун,
филология илмуланы
доктору, профессор

МАХТАУ ЖЫР МАЛКЪАРГЪА

Зумакъулланы Танзиля Дмитрий Медведев бла

Барды дуняда аллай жер–
Ташлада да гюлле чакъгъан,
Къанатлыла да жыр такъгъан.
Ол бу дуняда – жаннет тёр,
Анда жокъ осал неда зар.
Ол а – ма бизни шах Малкъар!

Барды дуняда аллай жер–
Таулары тауладан бийик
Кёрмеген, бери кел да, кёр,
Юйюнге игилик келлик!
Анда жокъ, осал неда зар.
Ол а – ма бизни шах Малкъар!

Бу жерде – сейирлик кюч,
къарыу,
Жырлай баралла черекле.
Къызла да – бир бирден ариу,
Тюз кёкден тюшген мёлекле.
Анда жокъ осал неда зар.
Ол а – ма бизни шах Малкъар!

Минги тауча тау къайда бар,
Кёкге жетдирген бий башын,
Тёппелери уа – чыммакъ-
къар,
Этеклери уа – жап-жашил,
Жыры бар, сау дуня махтар?
Ол а – ма бизни шах Малкъар.

Фюрлючюкле Зумақулланы Танзиляға

Бахсан аузунда,
Зумақулланы тукьумунда,
Мустафаны арбазында,
Туугьан эди Танзиля.

Онжыллыкь сабий болуп,
Уллу азап сынады.
Халкьы бла бирге,
Азиягьа жол салды.

Назму тизип башлады,
Журтундан узакь болуп,
Къайтып келди журтуна
Билим алып жашнаргьа.

Кёп да ётмейин заман,
Китабын басмалады.
Барыбыз да суйген, билген
«Къаяда гюлле» деген.

Бийик, сыйлы назмучу
Къарачайны-Малкъарны
Бюгюн къуандырады
Назмудары бла бизни.

Уллу Аллахдан тилейбиз,
Ёмюрю узакь болсун!
Миллетибиз да ёхтемленеди
Бийик фахмусуна.

ЧОЧАЙЛАНЫ Ибрагим.

Нальчик шахар, 3-чю школ, 5-чи класс.

Жулдузла, не айтасыз...

Жулдузла, не айтасыз,
Жарый, жана, кенгеше?
Алыкьын мен билмейме
Сизни бла сёлеше ...

Къалайды сизде жашау,
Анда, кёк талагьызда?
Мени уа жан жулдузум
Бармыды арагьызда?

Бар эсе, болушугьуз,
Ол ариу жарыр кибик!
Жерден къарап, бийикде
Адамла таныр кибик!

Кёкге, Жерге, дуниягьа
Жарыгьын иер кибик.
Тауусханда къарыуну,
Биз бирге кюер кибик.

ЗУМАҚЪУЛЛАНЫ Танзиля

Текуланы Амина

Табакьсойланы Фарида

Шауаланы Дениза

жоралагъан назмулары бла суратлары

МАЛКЪАР КЪЫЗЫ ТАНЗИЛЯ

Таула ичинде туугъансыз,
Бизни къуандырып турасыз!
Халал ариу жюрегигиз,
Къабыл болсун алгъышыгъыз.

Кёк бла жер арасыча,
Узакъ болсун ёмюрююз,
Жаз башында жанкъозлача,
Чагъып турсун фахмугъуз!

Къалам къарындашларыгъыз
Сизге алгъыш этедиле.
Айгъа, жулдузлагъа тенг этип,
Бийикге кётюредиле!

УМАРЛАНЫ Фатимат.

Нальчик шахар, 3-чю школ, 5-чи класс.

Бу сейир-тамашагъа...

Бу сейир-тамашагъа
Къарачы сен, бир къара:
Кюн да тийип тургъанлай,
Турады жаун жауа!
Шиндикчикге олтуруп,
Ыннам а ийнек сауа!..
Тургъан кибик арбазгъа
Алтын тамчыла жауа...

ЗУМАКЪУЛЛАНЫ Танзиля

Танзиля Зумакулова:

ПОЭЗИЯ
СОКРОВЕННЫХ
ЧУВСТВ

МОЛЧАНИЕ

ТАНЗИЛЯ ЗУМАКУЛОВА

ТАНЗИЛЯ
ЗУМАКУЛОВА

Танзиля ЗУМАКУЛОВА Сокровенность

Танзиля
Зумакулова
СОКРОВЕННОСТИ

ТАНЗИЛЯ ЗУМАКУЛОВА

Плач горячи

ЖОМАКЪ

Тилни Кесеклери

2-чи Чегемни 1-чи номерли школу луну малкъар тилден устазы Сотталаны Любаны, Зумакулланы Танзиляны чыгъармалырына кёре, "Тилни кесеклери сабий жомакъда" деген дерсинден.

Эртте-эртте, бек эртте заманлада, тау эллени биринде, тилни энчи кесеклери: Ат, Сыфат, Этим, Алмаш, Санау, Сёзлеу жашап болгъандыла. Жашагъан жерлери да бир ариу жерле – бийик къалаланы ортасында.

Аланы жумушларына къарап, алагъа къуллукъ этиб а тилни болушлукъчу кесеклери – Байламла, Кесекчикле, Сонгурала жашай эдиле.

– Ой, менсиз сиз къалай жашау этерик болур эдигиз? – деп, уллу сёлеше эди тилни энчи кесеги Ат. – Бу дунияны башында кёрген ариу затларыгъызны атларын мен атагъанма: таула, чучхурла, терекле, гюлле, къалала...

Былайда Сыфат, Атны айтханына тынгылап туруп:

– Шуёхум, сен асыры уллу сёлеше болурмуса? Бир сагъыш этчи, мен болмасам, сен аланы ариулукъларын къалай бла ангылатырыкъ болур эдинг? Мени болушлугъум бла айтыладыла аланы ариулукълары: къарлы таула, бийик чучхурла, жашил терекле, ариу гюлле, эски къалала...

– Мен болмасам, аланы къалайлада болгъанларын сиз къалай ангылатырыкъ болур эдигиз? – деп сюеледи Сёзлеу.

– Чегем ауузда бийик чучхурла, Бахсан ауузда къарлы таула, Нальчик шахар-

да ариу гюлле, Малкъар ауузда жашил терекле, Бызынгыда эски къалала...

Былайда ушакъгъа Этим да къошулады.

– Тохтагъыз, тохтагъыз. Мен болмасам, сиз аланы не этгенлерин къалайлыкъ бла билдирлик эдигиз? Сёз ючюн, Чегем ауузда бийик чучхурла агъадыла, Бахсан ауузда къарлы таула эрийдиле, Нальчикде ариу гюлле ёседиле, Бызынгыда эски къалала сюеледиле.

Арлакъда быланы даулашларына тынгылап тургъан Алмаш кесини оюмун айтды.

– Мен Атны, Сыфатны, Санауну, Сёзлеуню алмашдырып жорюйме, сизни кёп тюрлю затыгъызгъа болушама, аны унутмагъыз. Бир затны атын къайтарып-къайтарып айтып тургъан, – ол кёзге эриши кёрюнеди. Биз кёп жерледе да сизге керекли болабыз – жукъну сорургъа керек болса, неда кесигизни юсююзден айтсагъыз. Сёз ючюн, Мен Чегем ауузда бийик чучхурланы жаратама. Ала Бызынгыда эски къалаланы кёрдюле. Бу Басхан ауузда таула къалай ариудула!

– Мен да тилни энчи кесегиме, – деди Санау. Къарайма да, сиз мени къыйынымы толу ангыламайсыз, кесигизни махтап тургъан болмаса. Айтчыгъыз, затланы санларын, тизгинде орунларын, къауумларын, юлешиниулерин къалай бла ангылатырыкъ болур эдигиз, мен болмасам? Сёз ючюн, Минги тауну бийиклиги беш минг алты жюз къыркъ эки метр болгъанына мингле бла келген туристле сейир этедиле. Тилни энчи кесеклери алты, болушлукъчу кесеклери уа юч боладыла деп мен юйретгенме сизни.

Энди аланы бирге бир къошчугъуз, ненча бола эселе да. Тюздю, тогъуз боладыла.

Быланы бу махтаныуларына тёзалмай, ушакъгъа тилни болушлукъчу

кесеклери – Байламла, Кесекчиле, Сонгуралада къошулдула, кеслерини тилни энчи кесеклерине этген болушлукъларын айтдыла.

– Мен сизни барыгъыздан да кичиме. Мен тилни энчи, болушлукъчу кесеги да туююлме, алай мен да кёп затыгъызгъа жарайма, – деди Междометия. – Айтчыгъыз, бизни ариу жерлерибизге, къалаларыбызгъа жау чапханда, мен туююлмю эдим: «О-ха-хай! Туругъуз! Туугъан жерибизни къорууларгъа!» – деп къычыргъан? Не уа, ариу келинле келтиргенде: «Ой-орайда!» – деп жырлагъан?

Тилни энчи кесеклери барысы да сагъышлы болдула. Кёп да тынгылап, тилни баш кесеги Ат кесини оюмун айтды:

– Бюгюн биз былайда бир бирни ангыламай, сёз болсакъ, бизни эшитип тургъан таулу къызчыкъла бла жашчыкъла бизге уллу айып этерле. Эртте заманлада нартларыбыз алай айтхандыла: «Бирликде – тирлик», – деп. Тюздю. Бир бирни ангылап, бир бирге намыс эте билип, бирликде жашасакъ, бизни тилибиз бютюнда бай да, ариу да болур. Унутмайыкъ, бу тилде отуз беш миллет сёлешгенин. Аланы саны уа жюз бла отуздан артыкъ миллион болады!

Алайды да, таулу къызчыкъла бла жашчыкъа! Келигиз, тилни битеу кесеклери бла шуёхлукъ жорютейик!

СОТТАЛАНЫ Люба.

Экинчи Чегем элни
1-чи номерли
школуну мал-
къар тилден устазы.

Суратны Байсыланы Ахмат алгъанды.

Зумакъулланы Борис, Танзиля, Ёзденланы Альберт, Атталаны Жамал.

Улбашланы Азнор бла Танзиля.

Танзиля, Жанатайланы Аслижан, Асанланы Кулина.

Ежемесячный
литературно-художественный
журнал для детей

«НЮР» («Свет») № 8–2019 г.

Выходит
с января 1982 года
На балкарском языке

Учредитель:
Государственное
казённое учреждение
Кабардино-Балкарской
Республики «КБР-Медиа»

И.о. главного редактора
А. А. САБАНЧЕВА

Редколлегия:
Л. АХАЕВА
А. БЕГНОВ
М. БЕШПАЕВ
Т. БИТТИРОВА
Ж. ГУЗЕЕВ
А. МИШАЕВА
М. ОЛЬМЕЗОВ
Оформление
И. АККИЗОВОЙ

На первой странице картина
В. Плотникова
Компьютерный набор и верстка
А. МИЗНЕВОЙ

Журнал зарегистрирован
Управлением Федеральной

службы по надзору в сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по
Кабардино-Балкарской Республике
Пер. ПИ № ТУ07-00124 от
11.01.2018 г.

Сдано в набор 15.07.2019
Подписано в печать 06.08.2019 г.
Выход в свет 30.08.2019 г.
Формат 60x90 1/8
Бумага мелованная
Гарнитура литературная
Уч.-изд. л. 2,7
Тираж 980 экз.
Заказ № 302
Индекс 73908

Стоимость одного номера
по подписке через ФГУП
«Почта Россия» – 14,83 руб.;

за 6 месяцев – 88,98 руб.
Адрес редакции: 360017,
г. Нальчик, пр. Ленина, 5.
Тел.: 42-37-27; 42-14-19.
aipa.sabanchieva@mail.ru

Адрес издателя: 360017
г. Нальчик, пр. Ленина, 5.
ГКУ «КБР-Медиа».
Дом печати.

Отпечатано в типографии
ООО «Тетраграф»
360000, КБР, г. Нальчик,
пр. Ленина, 33

Отпечатано в полном
соответствии с качеством
предоставленного электронного
оригинал-макета.